אוניברסיטת בר-אילן
מחשבת ישראל

תאריך עדכון: 17.04.2016

השפה העברית לפי תורת הסוד הקבלית

מס' הקורס: 30285/01

המרצה: ד"ר אבי אלקיים

סוג הקורס: הרצאה

שנת לימודים: תשע"ז

סמסטר: ב'

היקף שעות: 1 ש"ש

א. מטרות הקורס (מטרות על / מטרות ספציפיות):

הקורס יתמודד עם השאלה המרכזית כיצד המקובלים תפסו את השפה העברית. השפה העברית בעיני המקובלים היא שפתו של אלוהי ישראל. ומכאן המורכבות הדיאלקטית של השפה העברית שהיא בו זמנית שפתו של האל ושפתם של בני אדם. מטרת הקורס היא לחשוף את סודותיה של השפה העברית ולנתח את העיקרון הבסיסי הרווח בכתבי המקובלים כי השפה העברית מכילה בתוכה אין סוף משמעויות.

בין המטרות של הקורס הוא לעמוד על המבנים של סדר ומשמעות העומדים ביסוד השפה מזה ועל היסודות האנארכיסטים שביסוד תורת הצירופים הקבלית מזה. כמו כן, נציג את השפה ככלי המגשר בין עולמו של האדם ובין עולמו של האל וככלי שבונה את המדיטציה הקבלית.

ב. תוכן הקורס: (רציונל, נושאים)

נתמקד בחיבורים מרכזיים בתולדות תורת הסוד העברית שבהם דנו המקובלים הגדולים שלנו בסוד השפה העברית. לשם כך נדון ביחס לשפה בספר יצירה ובמדרש אותיות לר׳ עקיבא בעת העתיקה. בימי הביניים נדון ביחס לשפה העברית אצל שניים מההוגים הגדולים של ימי הביניים שלהם היתה השפעה גדולה על המקובלים הלא הם ר׳ יהודה הלוי בספרו הכוזרי והרמב״ם בספרו מורה נבוכים. נקרא את יחסו של ספר הזוהר למסתורין של השפה העברית. בין הנושאים בהם נדון הם: שפה ומיסטיקה; שפה ומיתוס; שפה ומדיטציה; שפה וסמל; הפונקציות הביצועיות של השפה; האין סוף והשפה.

ג. חובות הקורס:

דרישות קדם: מבוא לקבלה

חובות / דרישות / מטלות: נוכחות חובה בכל השיעורים. להכין את דפי המקורות שהמרצה מחלק לקראת כל שיעור ולקרוא את הספרות המחקרית הרלוונטית.

מרכיבי הציון הסופי (ציון מספרי / ציון עובר): עבודה רגילה או עבודה סמינריונית.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים: (רשימה או טבלה כדוגמת המצ"ב)

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	השפה העברית כשפתו של האל המקראי		
2	בין ריה"ל לרמב"ם: האם השפה העברית היא שפה אלוהית או שפה אנושית		
3	תפיסת השפה העברית בספר יצירה		
4	השפה העברית באותיות דר' עקיבא		
5	השפה העברית לפי ר' אברהם אבולעפיה		
6	השפה העברית לפי ר' אברהם אבולעפיה		
7	בין ארמית לעברית בספר הזוהר		
8	שפה ומדיטציה		
9	שפה ודממה		
10	שפה ביצועית		
11	שפה ומיתוס		
12	שפה ומיסטיקה		
13	האין סוף והשפה		
14	על גבולותיה של השפה העברית		

ד. ביבליוגרפיה:

1	אורון, מיכל	'סיפור האותיות ומקורותיו עיון במדרש הזהר על אותיות האלפא בית', **מחקרי ירושלים במחשבת ישראל** ג (תשמ"ד), עמ' 97-109.
2	אידל, משה	**לשון תורה והרמנויטיקה**, ירושלים 1994.
3	אידל, משה	**שלמויות בולעות: קבלה ופרשנות**, תל אביב 2012.
4	אלקיים, אבי	'בין רפרנציאליזם לביצוע: שתי גישות בהבנת הסמל הקבלי בספר 'מערכת האלהות', **דעת** 24 (תש"ן), עמ' 5-40.
5	אלקיים, אבי	'קול דממה דקה': בין דיבור לשתיקה בתפילות לשלום', בתוך: **אדון השלום**, בעריכת אבי אלקיים ע'סאן מנאצרה ורוברטו ארביב, תל אביב 2015, עמ' 29-45.
6	גרוס, בנימין	**ברית הלשון: הרפתקת הדיבור במחשבת היהדות**, ירושלים 2008.
7	דן, יוסף	Joseph Dan, 'The language of the mystics in Medieval Germany, in Karl-Erich Grözinger and Joseph Dan (eds.), ***Mysticism, Magic, and Kabbalah in Ashkenazi Judaism: International Symposium,*** Held in Frankfurt a.M. 1995, pp. 6 - 27.
8	וינר, אורנה רחל	**סוד הניקוד העברי: שער הנקוד לר' יוסף ג'יקטילה**, תל אביב 2016.
9	ליבס, יהודה	**תורת היצירה של ספר יצירה**, ירושלים 2000.
10	ליפינר, אליהו	**חזון האותיות: תורת האידיאות של האלפא בית העברי**, ירושלים 1989.
11	שלום, גרשם	**פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה**, ירושלים תשל"ו.
12	שלום, גרשם	Gershom Scholem, 'The Name of God and the Linguistic Theory of the Kabbala', ***Diogenes*** 79 (1972), pp. 59-80.
13	שלום, גרשם	**זרמים ראשיים במיסטיקה היהודית**, תל אביב 2016.
14	תשבי, ישעיה	**נתיבי אמונה ומינות**, תל אביב 1964.